

BULLETIN

SLOVENSKEJ BOTANICKEJ SPOLOČNOSTI
pri Slovenskej akadémii vied

Ročník

6

Číslo

2

Valné zhromaždenie SBS

Dňa 28.8.1984 sa pred otvorením IV. Zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti konalo valné zhromaždenie jej členov. Miestom konania bola Vysoká škola poľnohospodárska v Nitre. Na valnom zhromaždení bolo prítomných 84 členov, zástupca ČSBS prof. Dostál, riaditeľ ČIEV SAV akademik Weismann a zástupca kolégiá pre biologicko-poľnohospodárske vedy pri SAV Ing. Bedrna, DrSc.

V zmysle stanov SBS, aby bolo zhromaždenie uznášaniaschopné, bolo rokovanie odložené 30 minút. V tom čase sa premietol odborný film "Arborétum Mlyňany". Valné zhromaždenie otvoril predseda doc. Ing. Benčať, DrSc. Plénum si vypočulo správu o činnosti v r. 1983, správu o hospodárení a správu revízorov. Predložené správy boli jednomyselne prijaté.

Predsedníctvu SBS sa podarilo k valnému zhromaždeniu zabezpečiť vyhotovenie Holubyho medaily. Návrhy na udelenie v zmysle stanov pripravili predsedovia sekcií a odsúhlasil ich rozšírený výbor SBS. Plénu valného zhromaždenia návrhy predniesol podpredseda SBS Ing. Kolek, DrSc. Keďže návrhy boli jednomyselne prijaté, prvé medaily sa slávnostne udelili týmto členom: doc. J. Futákovi, CSc. - in memoriam, RNDr. L. Bertovej, CSc., RNDr. M. Luxovej, DrSc., RNDr. O. Erdelskej, CSc., doc. Ing. F. Benčaťovi, DrSc. a RNDr. F. Hindákovi, DrSc. V mene ocenených sa za prejavenú dôveru poďakovala dr. Luxová. Návrh na udelenie titulu čestný člen SBS akademikovi Hejnému a zaslúžilý člen SBS dr. Luxovej predniesol RNDr. J. Michalko, CSc. Návrhy plénum prijalo jednomyselne.

V krátkej diskusii predseda SBS informoval členov, že nové stanovys SBS neboli ešte prepracované, pretože tieto zmeny sa viažu na stanovys ČSES.

Zasadanie valného zhromaždenia zakončil predseda a pozval všetkých na IV. Zjazd SBS.

Otaheľová

IV. Zjazd Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV

V dňoch 27.-31. augusta 1984 za spoluúčasti Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre, Agrokomplexu a Centra biologicko-ekologických vied SAV sa konal IV. Zjazd Slovenskej botanickej spoločnosti. Ústredným ideovým heslom bolo "Preveniou a ochranou rastlinstva k vyváženej poľnohospodárskej krajine". Odborný program zapadal do koncepcie celoštátnej poľnohospodárskej výstavby Agrokomplex '84, ktorej hlavnou témou bola v tomto roku agroekológia.

Zjazdu sa zúčastnilo 119 odborníkov, z toho 6 zo zahraničia /4 MLR, 2 ZSSR/. Po úvodných hlavných referátoch, ktoré boli prednesené na plenárnom zasadnutí, prebiehali prednášky v štyroch paralelných pracovných sekciách:

- I. Biológia kultúrnych rastlín
- II. Funkcia rastlinných spoločenstiev v poľnohosp. krajine
- III. Ochrana rastlinných zdrojov a plánovanie poľnohosp. krajiny
- IV. Taxonomické a chorologické problémy flory Slovenska a jej využitie

Celkove odznelo 5 prednášok s bohatou diskusiou. Pri prezentácii účastníci obdržali zborník referátov /466 strán/.

V dňoch 30.-31.8.1984 sa konali odborné exkurzie do dolného Pohronia a Považského Inovca. Účastníci vysoko hodnotili odborný výklad na lokalitách a písomne spracovaného sprievodcu. Súčasťou programu bola spoločná návšteva výstavy Agrokomplex '84.

Všetky podnety a návrhy, ktoré boli diskutované počas rokovaní sa zakotvili do uznesenia, odsúhlaseného plénom dňa 29.8.1984 na slávnostnej večeri.

Uznesenie IV. zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV

Zjazd konštatuje:

1. Členovia SBS sa v období od III. zjazdu aktívne podieľali na plnení jeho záverov a to predovšetkým v oblasti výskumnej, edičnej a v ochrane prírody.
 - úspešne sa podieľajú na plnení úloh ŠPZV v 7. 5RP a jeho príprave na 8. 5RP,
 - vyšiel, resp. do tlače bol odovzdaný celý rad závažných botanických diel. Povzbudzujúce je tempo vydávania Flory Slovenska, z ktorej vyšiel 3. zväzok, prvý zošit 4. zväzku vyjde do konca roka 1984, druhý zošit tohto zväzku je odovzdaný do tlače. Taktiež je v tlači rozsiahle dielo Index chromozomálnych počtov flory Slovenska ako aj dielo Geobotanická mapa Slovenska /1: 200 000/. Záslužným edičným činom je dielo Atlas rozšírenia cudzokrajných drevín na Slovensku a rajonizácia ich pestovania. Z experimentálnej botaniky vyšli diela Embryologia krytosemenných rastlín a Plastidy,
 - v súvislosti s prípravou červenej knihy vyšiel tlačou Zoznam vyhynutých, endemických a ohrozených taxonov vyšších rastlín flory Slovenska.
2. Tématica zjazdu, ako aj náplň jednotlivých referátov sa orientovali na význam a úlohy rastlinných spoločenstiev v poľnohospodárskej krajine. Osobitná pozornosť sa venovala otázkam ochrany a tvorby poľnohospodársky využívanej krajiny, ako aj antropizácii a invázii nových zavlečených druhov. Referáty sa publikovali v zborníku a viaceré príklady sa demonštrovali na dvoch exkurziách.

Nastolil sa problém urýchleného zintenzívnenia ochrany rastlinných druhov a spoločenstiev v krajine, osobitne v poľnohospodárskej. Zjazd konštatoval, že ochrana fytogenofondu SSR je záležitosťou nielen kultúry človeka, ale aj záchrany jeho existencie v budúcnosti. Osobitne sa pripomenula nevyhnutnosť kategorizácie a klasifikácie pôdneho fondu aj z hľadiska ochrany prírody. Zjazd zdôraznil nevyhnutnosť vedecky podloženého prístupu k riešeniu vzťahov botanických vied a záujmov poľnohospodárskej výroby.

Zjazd upozornil na vážnu situáciu v oblasti experimentálnej botaniky, a to v súvislosti so zaostávaním vybavenia pracovísk modernou prístrojovou technikou, chemikáliami a zahraničnou literatúrou. Uvedené skutočnosti sa zákonite stávajú limitujúcimi pre rýchlejší rozvoj vedy ako výrobné sily spoločnosti.

Zjazd ukladá:

- všetkým členom SBS, zapojených do vedecko-výskumnej činnosti, aby sa pričínili o úspešné plnenie a ukončenie úloh siedmej päťročnice a aktívne sa zúčastnili prípravy plánu úloh v základnom a aplikovanom výskume na 8. päťročnicu.
- svojim členom, pôsobiacim v pedagogickom procese, aby venovali zvýšenú pozornosť výuke botanických disciplín, ako aj propagácii botaniky pri výchove mladej generácie i širokého publika.
- výboru SBS a členom pôsobiacim v príslušných koordinačných radách výskumných programov, aby presadzovali orientáciu výskumu na riešenie nepriaznivých vplyvov /kyslé zrážky ap./ na lesné ekosystémy, ako ekologicky i hospodársky významné formácie v našej krajine, na ich masové odumieranie a na zmeny rastlinných spoločenstiev.
- výboru SBS, aby sa zaoberal situáciou vo výuke botanických disciplín a v spolupráci s členskou základňou /najmä vysokoškolskými pedagógmi/ pokúsil sa o analýzu súčasného stavu a perspektívnych potrieb botanikov v najširšom zmysle slova.
- výboru SBS iniciovať spoločný a jednotný postup s príslušnými vedeckými spoločnosťami /zoologickou, entomologickou a i./ a so štátnou i dobrovoľnou ochranou prírody pri vypracovávaní stratégie druhov a ich spoločenstiev v ich pôvodných areáloch a stanovištiach. Súčasne treba hľadať cesty na zosúladenie záujmov ochrany bioty a výrobných záujmov spoločnosti /priemysel, poľnohospodárstvo, doprava, urbanizácia, turistika/.
- všetkým členom viac úsilia, pomoci a tvorivého prístupu v príprave súborných botanických diel národného významu, Flóry Slovenska v prvom rade.
- ústrednému výboru SBS organizovať V. zjazd r. 1989 so zameraním na vysokohorské systémy, ich ochranu a racionálne využitie. V tejto súvislosti sa tiež orientovať na úlohy a postavenie veľkoplošných chránených území /národné parky CHKO/ a botanických záhrad. Súčasne posúdiť aj rozvoj nových smerov a metód v botanickom výskume /biológia druhov, počítačová technika, chemotaxonomia ap./, ako aj stratégiu botanických disciplín vôbec. Zjazd organizovať v oblasti Vysokých Tatier.
- predsedníctvu SBS preveriť možnosti vydávania botanických a floristických správ po vzore SBS a podať o tom správu na najbližšom valnom zhromaždení.

Účastníci zjazdu vyslovujú poďakovanie vedeniu Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre za vytvorenie priaznivých podmienok pre úspešný priebeh zjazdu i za podporu pri vydaní zborníka. Osobitná vďaka patrí nitrianskym kolegom za obetavú prácu pri príprave zjazdu.

Účastníci IV. zjazdu SBS

Vzťah botaniky k poľnohospodárskej krajine

/otvárači prejav na IV. zjazde SBS/

Uplynulo 5 rokov od konania III. zjazdu SBS a je potešiteľné, ak dnes môžeme konštatovať, že botanická verejnosť na Slovensku si v plnej miere osvojila závery a doporučená, ktoré prijal posledný zjazd, čím preukázala nielen svoju životaschopnosť, ale aj svoju vedeckú a ideovo-politickú vyspelosť. Treba vyzdvihnúť predovšetkým jej plnú angažovanosť pri plnení vedecovýskumných úloh 7. 5RP, ako aj pri príprave prognóz 8. 5RP. Prepojením výsledkov na cieľové projekty výskumu celoštátneho, ale aj národného charakteru, botanická veda sa ešte bližšie primkla k celospoločenským potrebám a tak v praxi naplňa tézu, že veda sa dnes už stala výrobnou silou spoločnosti. Zintenzívnením vydávania veľkých teoretických diel ako Flora Slovenska, Geobotanická mapa Slovenska a ďalšie, po ktorých siahla nielen botanická verejnosť, ale aj celá spoločnosť, sa vytvára veľmi významný základ pre plánovitejšie a cieľavedomejšie využívanie vegetačného krytu pre potreby nášho národného hospodárstva. Zároveň sa tým poskytujú aj vedecké podklady pre dnes nanajväčš akútnu ochranu genofondu druhov a celých fytoceóz, či dokonca krajinných celkov. Svedčí o tom konečne aj ocenenie týchto diel na súčasnom Valnom zhromaždení novozavedenou Holubyho medailou, ktorou budeme každoročne oceňovať najlepšie botanické diela. To však pravda neznamena, že botanické vedy už celkom splnili svoje poslanie a preto, ako si to niektorí ľudia predstavujú, netreba pre ne a hlavne pre ich výskum zabezpečovať ani ďalšiu intenzívnu výchovu nových kádrov. Treba otvorene povedať, že rozvoj botanických vied na Slovensku práve prekonal sľubné začiatky, ktoré úspešne zvládla generácia dnes už päťdesiatnikov či šesťdesiatnikov, ktorá ešte má nasledovníkov, no ak by výchova mladej generácie bola naďalej tak nízko limitovaná ako v posledných rokoch, potom je našou povinnosťou upozorniť, že rastúce požiadavky na botanické vedy hoci len z aspektu zabezpečenia výživy obyvateľstva a životného prostredia nebude asi možné zodpovedne plniť po roku 1990. Otázkou výchovy mladej generácie treba považovať za kľúčovú aj pre rozvoj botanických vied. Bez botanických vied sa nezaobíde naša spoločnosť ani v budúcnosti a nepostačí len ich suplovanie špecialistami iných biologických či technických smerov. Hlboké teoretické a praktické skúsenosti pri prehĺbovaní špecializácie vlastných botanických vied musia poskytovať vyslovene výchovné zariadenia so širokou biologickou bázou na vysokej teoretickej aj experimentálnej úrovni.

Spoločnosť si musí uvedomiť, že neustálym rastom obyvateľstva a tým aj osídlenia, sa čoraz viac zhoršuje pomer medzi prirodzenou /v našom prípade lesnou/ a kultúrnou krajinou /poľnohospodárskou a botanickou/, pretože kým v 13. storočí existoval ešte pomer 2/3 : 1/3, dnes je to obrátene 1/3:2/3. Navyše rapídne klesá aj podiel ornej pôdy na 1 obyvateľa a hrozí pokles pod kritickú hranicu 0,3 ha, potrebnú pre zabezpečenie výživy obyvateľstva. Ak k tomu pridáme ešte devastáciu pôdy /erozia, zhoršovanie biologických a fyzikálnych vlastností, atď./, potom biologické metódy založené na prínose biologických, exaktne preukázateľných poznatkov sú a budú i v budúcnosti hlavnou silou pri zabezpečovaní produkcie lesov i celého poľnohospodárstva. Pritom však treba pamätať na to, že poľno-

hospodárska krajina je de facto prevažne umelý a dočasný, pravidelne odumierajúci a nie dynamický, trvalo fungujúci biologický systém. Pre svoje fungovanie vyžaduje veľké náklady a aj napriek tomu je neustálym potenciálnym činiteľom zostepňovania celej krajiny. Práve preto treba k tomuto umelému systému pristupovať veľmi citlivo zo všetkých aspektov, vrátane väzieb jednotlivých typov krajiny, ako aj celkového biologického potenciálu krajiny vo vzťahu k potrebám národného hospodárstva a výživy obyvateľstva osobitne. Ines už však nemožno počítať napríklad s extenzívnym rozširovaním poľnohospodárskej krajiny na úkor lesa, ale rovnako nemôžeme nečinne prihliadať na znižovanie ornej pôdy technickou krajinou.

Ak sme si v duchu XVI. zjazdu KSČ a nasledujúcich plén ÚV KSČ /najmä 3. pléna/ sústredili pozornosť našej botanickej spoločnosti na poľnohospodársku krajinu pod heslom "Prevenciou a ochranou rastlinstva k vyváženej poľnohospodárskej krajine", dokazuje to, že chceme seriózne posúdiť situáciu v tejto krajine a vymeniť si navzájom názory a skúsenosti, nielen z aspektu zabezpečovania jej ochrany, ale aj z aspektu zabezpečenia trvalej produkcie poľnohospodárskych kultúr. Verím, že hlavne rokovanie v sekciách vytvorí dobrú atmosféru práve pre výmenu názorov, ktoré prinesú v závere aj podstatné návrhy ako v týchto otázkach postupovať ďalej. Že je problémov nemálo, o tom svedčí aj celoštátne pripravovaný materiál pod vedením s. akademika Weismanna o biologicko-ekologických problémoch životného prostredia a úlohách vedy pri jeho zabezpečovaní. Z problémového okruhu poľnohospodárstva vyberám:

Rozvoj poľnohospodárstva sa realizuje intenzifikáciou poľnohosp. výroby na základe špecializácie a koncentrácie a sčasti prechodom na priemyslové formy výroby. Náročné, celospoločensky významné úlohy poľnohosp. bude treba realizovať na stále sa zmenšujúcej výmere poľnohosp. pôdy a pri znižujúcom sa počte pracovných síl. V tejto súvislosti sa pri zabezpečovaní plánovaných úrod poľnohosp. plodín a produktov živočíšnej výroby počíta s postupmi, ktoré treba považovať za rizikové z hľadiska ochrany životného prostredia. Sú to napr.:

1. Ďalšie zavádzanie ťažkej mechanizácie náročnej na suroviny a energetiku.
2. Zväčšovanie veľkosti honov na výmery ekonomicky vhodné
 - a/ z aspektu ťažkej mechanizácie
 - b/ z aspektu jednostranného zvyšovania podielu obilnín
3. Odvodňovanie pozemkov aj v pramenných oblastiach na zabezpečenie nosnosti ťažkej mechanizácie.
4. Podstatné zvýšenie dávok priemyselných hnojív a pesticídov, najmä herbicídov.
5. Koncentrácia živočíšnej výroby do veľkokapacitných chovov.

Súčasná vedecké poznatky poskytujú informácie na približnú prognózu reakcií jednotlivých zložiek životného prostredia na uvedené, ako aj iné záťaž. Je však nesporné, že maximalizácia produkcie agroekosystémov a zjednodušený spôsob ich obhospodarovania vyvolávajú negatívne účinky na životné prostredie. Reakcie, ktoré možno očakávať od týchto zásahov do životného prostredia, sú známe.

Mnohé z negatívnych vplyvov poľnohosp. veľkovýroby na životné prostredie možno obmedziť vhodnými technicko-organizačnými opatreniami. Napríklad nákupom, vývojom a použitím ľahkej a rýchlej mechanizácie, dôsledným dodržiavaním a doplnením platných predpisov pre pozemkové úpravy, diferencovaným prístupom

k odvodňovaniu pôd v pramenistých oblastiach, sústavným zvyšovaním sorpčnej činnosti pôd dodávaním organických látok a upraveného maštalného hnoja, aplikáciou priemyselných hnojív v účelných dávkach počas vegetačného obdobia, priemyselným spracovaním odpadov zo živočíšnej aj rastlinnej výroby. Mnohé z týchto opatrení sú, pravda, ekonomicky náročné, ale z celospoločenského hľadiska v dlhodobej perspektíve môže byť ich uplatnenie rentabilnejšie ako neskoršia likvidácia následkov ich zanedbávania.

Z problematiky životného prostredia v poľnohospodárstve vyplývajú pre biologicko-ekologické vedy závažné úlohy. Chceme zdôrazniť najmä tieto:

1. Komplexný výskum agroekosystémov z hľadiska minimalizácie dodatkovej energie a negatívnych zásahov do životného prostredia.
2. Komplexný výskum mačínového fondu ako regulátora negatívnych výstupov z agroekosystémov a ako asanačnej a stabilizačnej zložky krajinných systémov.
3. Komplexný výskum ekosystémov močiarov a plytkých vôd ako signalizačnej sústavy a asanačnej zložky krajinných systémov pri likvidácii nadbytočných živín a toxických reziduí.
4. Komplexný výskum výživy a ochrany rastlín, aby sa mohli určiť optimálne dávky priemyselných hnojív pre jednotlivé plodiny v rôznych agroekologických podmienkach a vypracovať metódy integrovanej ochrany rastlín.
5. Rajonizácia poľnohosp. výroby na základe biologických a ekologických podkladov t.j. na základe zhodnotenia agroekologického potenciálu krajiny a z neho vyplývajúcich biologických plánov poľnohosp. krajiny /s dôkladným zabezpečením striedania kultúr/.
6. Komplexný výskum veľkokapacitných chovov domácich zvierat s cieľom optimalizovať populačné hustoty hospodársky významných druhov zvierat tak z produkčného hľadiska, ako aj z hľadiska riešenia likvidácie resp. zužitkovania odpadov.
7. Výskum zootecnicko.veterinárnych a zdravotníckych problémov veľkokapacitných chovov, zameraný na prevenciu a zdravie domácich zvierat, a tým na optimalizáciu ich produkcie.

Z uvedenej problematiky jasne vyplýva, že ide o dlhodobé úlohy, na riešenie ktorých treba bezpodmienečne zainteresovať aj široký okruh botanikov v najširšom zmysle slova. A to je len jeden okruh problémov. Ak si uvedomíme, že obdobná situácia je i v lesnom a vodnom hospodárstve, v ochrane prírody, ale aj v technickej krajine, hlavne v sídelnej a priemyselnej aglomerácii, potom je práce na terajší kádrový stav botanikov ale aj biologov vôbec vari až priveľa. Podstatné však je, že vieme o problémoch a máme chuť aj elán popasovať sa s nimi, pričom však vždy treba pamätať na trvalý rozvoj základného výskumu, prehlbujúceho teóriu príslušných vedných disciplín či špecializovaných smerov, pretože bez hlbokých teoretických poznatkov nemožno trvalo rozvíjať ani aplikovaný výskum a spoločenskú prax.

Tieto skutočnosti má plne na zreteli aj novopripravovaný výskumný plán pre 8. 5RP pod názvom "Základy ochrany a využívania biologických zdrojov" vychádzajúci z doterajšieho programu VI "Človek a biosféra". Program sa delí na 6 kľúčových smerov:

- VI-1 - Genofond rastlín a živočíchov, biologické základy jeho ochrany a využívania
- VI-2 - Parazity človeka a živočíchov, ich životné prejavy a boj s nimi
- VI-3 - Regulácia populačnej dynamiky škodcov, burín a patogénov rastlín

- VI-4 - Ekosystémy, ich produkcia, stabilita a mimoprodukčné funkcie
- VI-5 - Ekologické princípy využívania krajiny
- VI-6 - Teoretické základy lesníctva a využitia lesnej fytomasy.

Ako viďno, botanická problematika je v podstate zahrnutá v 1. 4. a 5. smere a čiastočne aj v 3./buriny/ a 6./denđrobio-
logia/. Celkove bolo už schválených 41 hlavných úloh, z čoho
na hlavné smery dotýkajúce sa botaniky /1,4,5/ pripadá...,
z toho na Slovensko

1. Rastlinstvo v karpatskej oblasti, jeho vývoj, ochrana
a využitie
2. Lesné ekosystémy SSR, ich produktivita, stabilita a
ochrana
3. Ekologické zhodnotenie a využitie biotických zložiek
v krajine
4. Princípy a metódy tvorby ekologických plánov krajiny
5. Vodné ekosystémy SSR, ich fungovanie, produkcia a ochrana
6. Vývin, adaptibilita a regulácia koreňového systému vo
vzťahu k fotosyntéze
7. Ekológia fytopatogénnych húb a patofyziológia ich hos-
titeľov

a z kľúčového smeru VI ešte

8. Taxonomia, ekológia a fyziológia drevín.

Z toho vyplýva, že hlavné zámery na 8. 5RP sú už v podstate
vykryštalizované, ale aj napriek tomu je ešte našou povinnosťou
rozhodnúť, či celkový záber je dostatočný alebo by bolo treba
doplniť riešenie niektorých ďalších aktuálnych problémov. Osob-
ne sa nazdávam, že vďaka širokej účasti členov SBS na príprave
prognoz pre 8. 5RP a ďalej je štruktúra plánu celkove vyhovu-
júca. Teraz pôjde hlavne o to, aby sa správne naplnili hlavné
úlohy a využili všetky sily a prostriedky pre ešte intenzív-
nejšie plnenie vytýčených úloh.

Ak hodnotíme našu medzizjazdovú činnosť, ale aj celkové na-
predovanie botanických vied na Slovensku, nemožno aj pri tejto
príležitosti zabudnúť, že všetko, čo sme dosiahli je spojené
s úspechom bojov nášho ľudu pod vedením KSČ za slobodné, fa-
šizmu a kapitalizmu zbavené Československo, ktorého základy
socialistickej cesty položilo už Slovenské národné povstanie,
ktorého 40. výročie si práve v týchto dňoch pripomíname. To
nás zároveň zaväzuje, aby sme pri tejto príležitosti ešte viac
a zodpovednejšie pristupovali k plneniu našich vytýčených úloh
zjazdom a plánom 8. 5RP a prispeli tak k úspešnému napredovaniu
celej našej spoločnosti. To bude zároveň náš dôstojný príspevok
k oslavám tejto významnej historickej udalosti pre naše národy.

Poslednou otázkou, ktorou sa má zaoberať zjazd, je usporia-
danie budúceho, v poradí už V. zjazdu. Po zvážení v Predsedníc-
tve SBS a po rade s terajším organizačným výborom IV. zjazdu
dospeli sme k záveru, že by bolo žiadúce venovať ho otázkam
ochrany a využívania vysokohorských systémov a zároveň pri tej-
to príležitosti posúdiť aj úlohy a postavenie národných parkov
a botanických záhrad v ČSSR. Miestom konania by mohli byť Vy-
soké alebo Nízke Tatry.

Záverom dovoľte mi, aby som medzi nami čo najsrdečnejšie
privítal našich milých hostí a to: akademika Ľudovíta Weismanna,
prvého zástupcu podpredsedu SAV, riaditeľa ČDEV SAV a predsedu
sesterskej Slovenskej zoologickej spoločnosti; doc. Ing. Jána

Jecha, (Sc. prorektora VŠP; prof. Dr. Jozefa Dostála za ÚV ČSFS, čestného člena SFS ako aj viacerých zahraničných hostí: prof. Vladimíra I. Čopíka, DrSc. z Univerzity v Kyjeve; prof. Vladimíra V. Murašova, DrSc. z Univerzity z Leningradu; prof. Dr. Andráša Terpő z Univerzity v Budapešti; prof. Cimbera, (Sc., Dr. Horvátha, Dr. Erdőša a všetkých ostatných účastníkov IV. zjazdu.

Nakoniec je mi milou povinnosťou úprimne poďakovať nitrianskej pobočke SBS a hlavne členom organizačného výboru, ktorí pod vedením prof. Dr. F. Kubjatku, DrSc., predsedu pobočky SBS a prodekanu AF VŠP vykonali nemálo práce preto, aby sa IV. zjazd uskutočnil práve tu, v starobylej Nitre, ale na moderne vybudovanej VŠP. Súčasne chcem srdečne poďakovať aj vedeniu školy, osobitne súdruhovi členovi korešpondentovi Kováčovi, rektorovi VŠP, prof. Ing. V. Sidorovi, DrSc., dekanovi AF VŠP a doc. Ing. J. Švihrovi, DrSc. vedúcemu Katedry fyziológie a botaniky, ktorí plne podporili poriadanie zjazdu a umožnili aj vydanie zborníka.

Želám nášmu rokovaniu veľa úspechov, tvorivú diskusiu a príjemné strávenie pobytu v Nitre a na exkurziách.

Doc. Ing. F. Benčať, DrSc.
predseda SBS

Vážené predsedníctvo, vážení účastníci IV. zjazdu
Slovenskej botanickej spoločnosti,

dovoľte mi Vás i Vaše významné podujatie pozdraviť menom Oddelenia vied o živej prírode a chemických vied SAV, Centra biologicko-ekologických vied SAV i Ústavu experimentálnej biológie a ekológie tohoto Centra, v ktorom je t.č. sústredený základný botanický výskum v rámci pracovísk SAV. Srdečné pozdravy Vám i Vašmu podujatiu odovzdávam aj od členov a výboru Slovenskej zoolologickej spoločnosti, ktorej som predsedom a ktorá má k riešeniu problémov vyjadrených mottom, prevenciou a ochranou rastlinstva k vyváženej poľnohospodárskej krajine najbližšie.

Botanika, t.j. veda o rastlinách, ako súčasť biológie má mimoriadny význam pre riešenie mnohých, spoločensky významných problémov, či už na úseku ochrany prírody, poľnohospodárstva, lesníctva, farmácie, životného prostredia a pod. Preto aj sám človek sa zaoberal rastlinami prakticky od začiatku svojej existencie. Slúžili mu za potravu, na stavanie príbytkov, ako liečivá a pod. Pritom si ešte dlho neuvedomoval, že základ existencie života na našej planéte je priamo zviazaný práve s existenciou rastlinstva. Všetky tieto skutočnosti podnietili aj rozvoj botaniky ako vednej disciplíny. Preto aj botanika patrí medzi najstaršie vedné odbory. Nebolo tomu inak ani na Slovensku, kde prvými publikovanými prácami, týkajúcich sa najmä úžitkových rastlín, sa stretávame v 16. storočí, kedy vznikali na Slovensku aj prvé botanické záhrady. Botanika patrí aj medzi prvé vedné disciplíny, z ktorých výukou sa začalo na vysokých školách - konkrétne na Slovensku bola zriadená katedra botaniky na Univerzite v Trnave r. 1770. Významnú úlohu v organizácii a rozvoji bo-

tanického výskumu na Slovensku zohrali aj vedecké spoločnosti širšieho prírodovedného zamerania. Z nich niektoré, ako napríklad Bratislavský prírodovedný spolok pôsobil plných 80 rokov /od r. 1856 - r. 1936/. Čiže sú to bohaté tradície, na ktoré nadväzuje a aj pokračuje činnosť Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV.

Všestraný rozvoj základného botanického výskumu na Slovensku začal až po r. 1945 a najmä po roku 1948 v období výstavby socializmu, kedy sa začínajú budovať katedry botaniky a katedry biológie na slovenských vysokých školách biologického zamerania, ale aj pre profesionálny botanický výskum na Slovensku, najmä v rámci pracovísk SAV. V súčasnosti je základný výskum v oblasti botaniky v rámci pracovísk SAV sústredený na pracoviskách v Centre biologicko-ekologických vied SAV. Základné vedecké diela, ktoré vznikli len na UEBE CREV SAV za obdobia 10-ročného trvania tohoto ústavu, z ktorých treba uviesť Floru SSR, Geobotanickú mapu Slovenska, Embryologiu semenných rastlín, Asimilačné farbivá v zdravej a chorej rastline, Múčnatky Slovenska, Štruktúra a funkcia koreňového systému, Sinice a riasy, vytvorili mnohé podklady pre riešenie aktuálnych problémov, či už z oblasti poľnohospodárstva /t.j. ochrana a výživa, rajonizácia poľnohosp. kultúr/, ochrany prírody a prírodného prostredia, čiže spolu s výsledkami základného ekologického výskumu /stabilita, funkcia, adaptabilita rastlinných spoločenstiev, ale aj rozvojom teórie a metodologie biologického plánovania účinne prispeli aj k riešeniu problémov, ktoré stoja v popredí záujmu rokovania zjazdu SBS, vyjadrených ústrednou témou "Prevenciou a ochranou rastlinstva k vyváženej poľnohospodárskej krajine".

V súvislosti s ústrednou témou Vášho rokovania chcel by som upriamiť Vašu pozornosť na potrebu riešenia dvoch súčasných problémov, vychádzajúcich z potrieb ďalšieho rozvoja nášho socialistického poľnohospodárstva a národného hospodárstva ako celku.

Z nich na prvé miesto kladím potrebu rozvíjania a zabezpečenia výskumu, zameraného na ochranu prírodných obnoviteľných zdrojov. Botanika, tak ako aj ostatné biologické vedné odbory musia ešte účinnejšie prispievať k poznaniu zákonitostí a funkcií biosféry, ktoré pri ich tvorivej aplikácii umožnia zachovať a ďalej rozvíjať prírodné bohatstvo pre budúce generácie ľudstva, a to ochranou a zachovaním fytogenofondu našej krajiny. Realizáciu tohoto výskumu v oblasti biologických vied si vyžaduje súčasná celosvetová situácia v oblasti hospodarenia s tradičnými zdrojmi surovín a energie, stav zťaženia biosféry nežiadúcimi a škodlivými zložkami, nutnosť zabezpečenia výživy rastúceho počtu obyvateľstva našej planéty, hromadné hynutie rastlinných a živočíšnych organizmov, čo má za následok rozpad ekosystémov a tým narušenie rovnováhy krajinných systémov. Pritom treba mať na zreteli, že populácie rastlinných druhov a ich spoločenstiev majú svoje regionálne ekologicky podmienené štruktúry a funkcie, ktorých poznanie nemožno nahradiť preberaním poznatkov z iných oblastí. Čiže je to oblasť botanického výskumu, ktorú na území SSR môžu zrealizovať len slovenskí botanici.

Ako druhý aktuálny problém z oblasti poľnohospodárstva, ale aj životného prostredia, ktoré uniká našej pozornosti je komplexný výskum burinnej vegetácie v agroekosystémoch. Bude potrebné získať ďalšie poznatky o populačnej dynamike, o biologických vlastnostiach burinových druhov, a to najmä vybraných

synantropných druhov, ktoré znižujú úrody poľnohosp. plodín, ako aj objasniť vzájomné vzťahy burín ku kultúrnym porastom, vzájomné väzby druhov, určiť typy agrofytocenoz a ich indikačnú hodnotu z hľadiska ekologického i ekonomického, poznať ich funkcie v agroekosystémoch a realizácie na mechanické, chemické, biologické prostriedky ochrany rastlín. Súčasný stav poznania v tejto oblasti je u nás neuspokojivý, čo má za následok pomerne vysokú aplikáciu herbicídov /viacej ako 10.000 t ročne/ a tým aj zvýšené zaťaženie životného prostredia cudzorodými látkami, nepoznajúc pritom ich funkcie na skladbu pôdneho ekosystému vo vzťahu k úrodnosti pôdy, ako aj ich vstup do potravných reťazcov a vplyv na zdravie vyšších živočíchov, vrátane človeka.

Uvedené dva kľúčové problémy, podobne ako aj ďalšie aktuálne spoločenské problémy, či už z oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, ochrany prírody, životného prostredia, na riešenie ktorých je účasť botanických vedných disciplín nevyhnutná, sú multidisciplinárneho charakteru. Treba ich riešiť komplexne, za účasti temer všetkých biologických vedných disciplín. K tomu je potrebná tímová práca, ako v rámci botanických vedných disciplín, tak aj v rámci biologických vedných odborov vôbec.

akademik Ľ. Weismann

/na IV.zjazde SBS/

Komplexný výskum biológie druhov

V súčasnej etape poznania života rastlín ďalší pokrok prinesie komplexný biologický výskum druhov, dôležitý nielen z teoretického, ale tiež z praktického hľadiska. Vo viacerých krajinách sa pracuje na biologických florach, ako nadstavby klasických flor. Na XII. Medzinárodnom botanickom kongrese v Leningrade v r. 1975 bola založená Medzinárodná spoločnosť demografie rastlín /Societas Internationalis de Plantarum Demographia/, ktorá má dnes cez 600 členov zo 42 krajín a nesie názov Medzinárodná spoločnosť rastlinných populačných biológov /International Society of Plant Population Biologists/. Vo vedeckých časopisoch sa publikovali články o biológii viacerých divorastúcich druhov /napr. známa séria v časopise Journal of Ecology/, vyšli viaceré monografie /napr. Harper 1977, Grime 1979/ a niekoľko zborníkov zo sympozií. Spomínaná spoločnosť organizovala v r. 1984 už druhý medzinárodný kongres "Structure and Functioning of Plant Populations" vo Wageningene /Holandsko/ a na rok 1987 pripravuje stretnutie na XVI. Medzinárodnom botanickom kongrese v Berlíne.

Výskum biológie divorastúcich druhov flóry Slovenska nie je v súčasnosti zabezpečený štátnym plánom základného výskumu a nemá komplexný charakter. Na pracovnej konferencii ČSBS v Prahe v r. 1981 na tému "Biologie vybraných druhů" sa prezentovali informácie o výskume biológie (*Cynodon dactylon*, *Sambucus ebulus* a *Verbascum speciosum*) na Slovensku a dve prednášky všeobecného charakteru /o využití embryologie a trvalých plôch pri výskume biológie druhov/.

Komplexný výskum biológie druhov vyžaduje tímovú prácu špecialistov v rôznych oblastiach botanickej /ale nielen botanickej/ vedy. Takýto výskum môže v našich podmienkach najlepšie sprostredkovať botanická spoločnosť, pretože združuje odborní-

kov rozličného zamerania pracujúcich na rôznych pracoviskách. V návrhoch štátneho plánu základného výskumu na 8. päťročnicu sa počíta s výskumom biológie druhov, preto v nastávajúcej etape treba sformovať aktívne tvorivé pracovné tímy.

P. Eliáš

Odborné kurzy SPS pre žiakov gymnázií v r. 1984

V máji a júni t.r. sa uskutočnil 4. ročník odborných kurzov SPS, ktoré organizuje komisia pre prácu s mládežou SPS pre žiakov stredných škôl /gymnázií/ z Bratislavy a blízkeho okolia. Kurzu fyziologickej ekológie rastlín /29.-30. máj 1984/ a floristického kurzu /5.-6. jún 1984/ sa zúčastnilo 22 žiakov z Bratislavy, Malaciek, Senca a Trnavy. Kurzy prebiehali už tradične v Ústave experimentálnej biológie a ekológie ČFV SAV v Bratislave na Lúbravskej ceste 14 s exkurziou na Devínsku Kobylu. Obmedzenie účasti a väčšia prítomnosť žiakov vyšších ročníkov prispeli k vyššej úrovni oboch kurzov. Pre budúce ročníky sa ukazuje potreba vypracovať pre účastníkov kurzov odborné texty.

P. Eliáš

Personálie

V druhom polroku oslávia významné životné jubileum títo členovia Slovenskej botanickej spoločnosti:
RNDr. A. Hlásniková /27.8./, doc. RNDr. A. Jurko, DrSc. /28.8./, Z. Kováčová /31.12./, RNDr. M. Luxová, DrSc. /26.9./, RNDr. J. Navara, CSc. /8.7./, RNDr. Z. Pospíšilová /11.8./ a RNDr. M. Rypák, CSc. /6.11./.

Jubilantom prajeme pevné zdravie a tvorivé úspechy.

Nositelia Štátnej ceny Klementa Gottwalda

Na jar tohoto roku prevzali z rúk prezidenta republiky s. Gustáva Husáka traja pracovníci Botanického ústavu ČSAV: akademik Slavomil Hejný, DrSc., Ing. Karel Kopecký, DrSc. a RNDr. Zdeněk Kropáč, CSc. vysoké vyznamenanie - Štátnu cenu Klementa Gottwalda. Po prvýkrát za viac ako polstoročie botanického výskumu v Československu boli tak vysoko ocenené výsledky bádania v botanike. Členovia sekcie pre výskum synantropnej flory a vegetácie pri SPS si toto vyznamenanie cenia o to viac, že bolo udelené za úspechy dosiahnuté práve v oblasti synantropnej botaniky.

Vážime si prácu laureátov, ktorí sa nemalou mierou pričínili i o rozvoj tejto disciplíny na Slovensku a želáme im pevné zdravie, chuť a silu pri tvorivom myslení v ďalších rokoch.

M. Zaliberová

Ing. RNDr. Miloslav Rypák, CSc. - šesťdesiatročný

Dr. Rypák sa narodil 6. novembra 1924 v Cravskej Polhore. Po maturite študoval na Vysokej škole technickej lesníckej inžinierstvo. Láska k prírode a hlboký záujem o zákonitosti fyziológie lesných drevín ho primäli k ďalšiemu štúdiu na Prírodovedeckej fakulte. V roku 1977 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu. Za pomerne krátke obdobie aktívnej vedeckej činnosti obhájil niekoľko záverečných prác, publikoval 21 vedeckých príspevkov, z ktorých je jedna monografického charakteru. Všetky príspevky sa vyznačujú vnášaním moderných vedeckých prvkov a tiež ich úzkym spojením s problémami praxe.

V publikáciách dominujú výsledky získané v oblasti stratifikácie semien lesných drevín, pričom vypracoval optimálne technologické postupy pre skrátenie ich odpočinku. Okrem štúdia osmotických pomerov sa zaoberal vzťahom glycidového metabolizmu k rastovým procesom. Zvlášť významné sú jeho práce zaoberajúce sa vplyvom fyziologicky aktívnych rastových látok, kde okrem účinku exogénnych rastových látok sa zamerával tiež na sledovanie hladiny natívnych rastových látok vo vzťahu k procesom vývinu a klíčenia.

Dr. Rypák je aktívny tiež na poli vedecko-organizátorskej práce. V roku 1970 začal usmerňovať základný výskum ako vedúci Oddelenia fyziológie a genetiky v Arboréte Mlyňany SAV a bol poverený zastupovaním riaditeľa ústavu. V súčasnosti pôsobí ako vedúci oddelenia fyziológie lesných drevín. Je sympatické, že nových pracovníkov usmerňuje na moderné prístupy pri riešení výskumnej problematiky a vytvoril podmienky pre prácu v oblasti rastlinných explantátov a v elektronickej mikroskopii.

Do ďalších rokov vedeckej práce, práce na poli organizátorskej i v osobnom živote mu všetci prajeme veľa úspechov, zdravia a spokojnosti.

Doc.RNDr. Karol Erdelský, CSc.

RNDr. Ján Navara, CSc. - päťdesiatročný

V kruhu spolupracovníkov oslávil v tomto roku svoje životné jubileum RNDr. Ján Navara, CSc., významný predstaviteľ čs. ekologickej fyziológie rastlín. Narodil sa 8.7. 1934 v Bernolákove. Po absolvovaní Poľnohospodárskej technickej školy študoval na Prírodovedeckej fakulte UK. Od roku 1961 je zamestnancom SAV, naposledy ako samostatný vedecký pracovník na Ústave experimentálnej biológie a ekológie CBEV.

Odborný záujem dr. Navaru sa dlhé roky sústreďoval na štúdium účinkov priemyselných znečistení na vegetáciu. Hlavnú pozornosť pritom venoval poznávaniu a kauzálnej interpretácii negatívnych zmien vo vodnej prevádzke rastlín ovplyvnených fluorom a oxidom siričitým. Dlhodobé pozorovania, ktoré ako vedúci kolektívu pracovníkov oddelenia vplyvu imisií na ekosystémy vykonal a organizoval, stali sa cenným prínosom pre veľkoplošnú fytoindikáciu znečisteného ovzdušia v oblasti Bratislavy a celého Západoslovenského

kraja. V súčasnosti sa na oddelení fyziológie rastlín venuje najmä otázkam príjmu a výdaja vody celými rastlinami.

Dr. Navara je autorom alebo spoluautorom viac ako 50 pôvodných vedeckých prác, z ktorých mnohé sú metodického charakteru. Sú dobre známe doma i v zahraničí. Mimoriadne aktívny bol nielen ako dlhoročný vedúci oddelenia, ale aj ako člen rôznych komisií celoštátneho významu. Jeho práca a práca jeho spolupracovníkov bola pri príležitosti 30. výročia oslobodenia Bratislavy ocenená vyznamenaním "Pamätná medaila mesta Bratislavy".

Kolektív terajších i bývalých spolupracovníkov želá jubilatovi aj do ďalších rokov života pevné zdravie, neutíchajúci tvorivý nepokoj a veľa radosti z dosiahnutých úspechov.

Timotej Ješko

Oznamy

Informujeme Vás, že od júla 1983 vychádza prírodovedecký časopis V E S M Í R ako celoštátne populárnovedné periodikum Československej a Slovenskej akadémie vied. Jednou z jeho náročných úloh je propagácia výsledkov vedeckej práce, získaných na všetkých našich vedecko-výskumných pracoviskách a na vysokých školách.

Vzhľadom na to, že časopis VESMÍR bol v minulosti na Slovensku absolútne nedostatkový, Federálny úrad pre tlač a informácie povolil zvýšenie nákladu. Takto sa naskytá príležitosť uspokojiť všetkých záujemcov v SSR a vytvárajú sa aj autorské príležitosti pre slovenské vedecké zázemie.

Jesenný prednáškový cyklus SBS

V Bratislave, v zasadacej miestnosti na Sienkiewiczovej 1,
o 14,00 hod. /ak nie je uvedené inak/:

- 31.10. RNDr. Z. Neuhäuslová, CSc.: Zeleň v Japonsku.
- 14.11. RNDr. I. Jarolínek, CSc., RNDr. M. Valachovič: Vegetácia mramorových substrátov severného Pirinu.
RNDr. L. Mucina, CSc.: Vegetácia silikátových substrátov Pirinu.
Kolokvium o flóre a vegetácii Bulharska začiatok o 9.00 hod. v zasadačke na Sienkiewiczovej 1
- 21.11. Patofyziologický seminár /cyklus prednášok pracovníkov oddelenia patologickej fyziológie rastlín ÚEBE CEEV SAV/. Bude sa konať v Bratislave, v zasadacej miestnosti na Sienkiewiczovej 1 o 9.00 hod.
- 22.11. Jesenný algologický seminár /ved. dr. F. Hindák, DrSc./, Laboratórium rybárstva a hydrobiológie, Drieňova 3, Bratislava, o 14.00 hod.
- 28.11. Kolokvium o Flóre Slovenska
RNDr. L. Fertová, CSc.: Variabilita *Trapa natans* L. na Slovensku.
RNDr. K. Coliášová, CSc.: Kritické poznámky k variabilite niektorých druhov rodu *Potentilla*.
RNDr. E. Kmetová, CSc.: Taxonomicko-chorologická problematika rodu *Cephalaria* na Slovensku.
RNDr. K. Marhold: Problém variability *Cardamine pratensis* na Slovensku.
RNDr. M. Peniašteková, CSc.: Kritické poznámky k variabilite niektorých druhov rodu *Verbascum*.
RNDr. I. Šipošová: Rod *Galium* sect. *Leptogalium* na Slovensku.
začiatok o 9.00 hod. v zasadačke na Sienkiewiczovej 1.
- 5.12. RNDr. L. Mucina, CSc.: Synantropná vegetácia okolia Lisabonu /farebné DIA/.
- 12.12. RNDr. Š. Husák: Botanické poznatky z cesty po Severnej Amerike.
- 9.1.85. RNDr. K. Prach, CSc.: Koncepcie životných stratégií.

V Nitre

Ing. G. Ostrolucká, CSc.: Charakter kvitnutia a plodnosť dubov.
Presný dátum prednášky bude stanovený v pozvánkach.

V Arboréte Mlyňany, v zasadačke Ústavu dendrobiológie CEEV SAV o 10.00 hod.

- 17.9. Ing. J. Supuka, CSc.: Hygienicko-absorbčné funkcie zelene v urbanizovanej krajine.

- 15.10. Ing.RNDr.M.Rypák,CSc., Ing.A.Kamenická,CSc.: Možnosti využitia pletivových kultúr v lesníctve.
prom.biol.F.Berta: Enzýmy a klíčenie semien.
- 12.11. Doc.RNDr.J.Chmelař, DrSc.: Rod Salix v Československu.
- 10.12. RNDr.K.Szoboňová: Morfológia a biológia peľu vybraných stálezelených drevín.
Ing.J.Požgaj: Duby našich lesov.

Vo Zvolene, v cvičebni Katedry lesného prostredia VŠLD, na 3. posch. bloku B /č.dv. 359/, o 14.00 hod.

- 17.10. Ing.M.Koríneková: Vývin mikroprotalia Juniperus communis L. in vitro.
- 21.11. Doc.Ing.J.Pagen, CSc.: Formy drevín u nás rastúcich taxonov v Arboréte Borová Hora.
- 19.12. Doc.Ing.V.Jamrich, Ing.S.Tomanová: Špecifické symptóny fluorointoxikácie u vrby rakyty a topoľa osiky.

V Košiciach, v Botanickej záhrade o 15.00 hod.

- 24.10. RNDr.Ľ.Dostál: Novšie floristické nálezy z Východného Slovenska.